

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

Firudin bəy Köçərli adına
Respublika Uşaq Kitabxanası

Beş qardas

Beş qardaş

İngilis xalq nağılları

Gənclik - 1982
Bakı

B 35 Beş qardaş – B. Gənclik, 1982. 32 səh.

Kitabçaya ingilis uşaq nağıllarından bəzi nümunələr daxil edilmişdir.

Mənəvi saflıq və xeyirxahlıq bu nağılların əsas mövzusudur.

K $\frac{70802}{M635(12) - 80}$ 96-81 4803010200 X1

© Gənclik - 1982

Arzu üzüyü

Biri vardı, biri yoxdu, bir kəndli vardı. O, nə qədər işləsə də, yenə kasıb idi. Bir gün yer şumlayıb qurtarhaqurtarda onun yanına bir qadın gəlib dedi:

– Kasıbçılığın daşını atmaq üçün sənə bir məshələt verəcəyəm: gündoğana tərəf get. Meşədə bütün ağaclardan uca və kənar yerdə bitmiş palıdı kəsib yerə yıxarsan, sonrası ilə işin olmasın, həmin vaxtdan dünyanın ən xoşbəxt adamı olacaqsan.

Kəndli böyük ümidlə gəlib qadının dediyi yeri tapdı. Dərhal öz iti baltasını çıxarıb nəhəng palıdı kəsməyə başladı. Onun budaqlarında quş yuvaları, yuvalarda isə ətcəbalalar vardı. Bir azdan palıd gurultu ilə yerə yığıldı. Yuvaların birindən iki yumurta düşdü. Yumurtanın birindən qızıl üzük, o birindən də qərribə bir quş çıxdı. Quş dərhal üzüyü dimdiyinə keçirdi. Kəndli onu götürüb geri qayıtdı. Balaca quşcuğaz günü–gündən böyüyür, gözəlləşirdi. Bir gün o, kəndliyə dedi:

– Məni azadlığa çıxartdın, ömrüm boyu sənə minnətdar olacam. İstəyirəm ki, bu üzüyü sənə bağışlayım; zahirən adi üzüyə bənzəsə də belə deyil: o, arzu üzüyüdür! Barmağına taxıb nə arzulasan, ona nail olacaqsan. Ancaq bir şey arzulamalısan. Elə şey arzula ki, sonra peşman olmayasan. Axı, üzük bir arzunu yerinə yetirəndən sonra adi üzüyə çevriləcək.

Quş bu sözləri deyib gözdən itdi.

Kəndli üzüyü barmağına taxıb məşhur zərgərin yanına getdi. Üzüyü ona göstərib dəyərini soruşdu. Zərgər dedi:

– Dəyəri nə olacaq – çox ucuz üzükdür!

Kəndli dedi:

– Xeyr, bu, adi üzük deyil – arzu üzüyüdür! Onun dəyəri dükanındakı üzüklərdən xeyli bahadır!

Kəndli bildi ki, zərgər onu aldatmaq istəyir.

Hava qaralırdı. Zərgər kəndliyə dedi:

– Artıq gecdir, yaxşı olar ki, qalıb bizdə gecələyəsən, səhər tezdən evinə yola düşərsən. Kəndli zərgərgildə gecələməli oldu.

Zərgər kəndlini yuxuya verib sehrlili üzüyü oğurlamaq istəyirdi. Yemək–içmək gətirib gözəl bir qonaqlıq düzəltdi. Zərgərin hiyləsindən xəbərsiz olan kəndli şərab içib onunla köhnə dost kimi şirin söhbətə başladı. Bir azdan çox yorulduğundan kəndli yuxuya getdi. Zərgər kəndlinin yuxuya getdiyinə əmin olduqdan sonra dükanındakı adi üzüklərdən birini onun barmağına taxdı; sehrlili üzüyü isə çıxarıb özünə götürdü.

Səhər kəndli çay–çörəkdən sonra evinə yola düşdü. Acgöz zərgər arzu üzüyünü götürüb dükana qaçdı. Qapını bərk bağlayıb dedi:

– İstəyirəm ki, yüz min qızılım olsun!

Zərgər sözünü qurtarar–qurtarmaz göydən yağış kimi qızıl onluqlar yağdı. Qızıl pullar onun qoluna, başına bədəninin hər yerinə elə yağdı ki, zərgər az qalırdı, yerə yıxılısın. Axırda belə də oldu: zərgər haldan düşüb qızılların altında qaldı. Ancaq qızıl yağışı hələ də yağdı. Ağırılığa tab gətirməyən dükanın qapısı qırılıb dağıldı. Dəhşətli səsdən vahiməyə düşən qonşular küçəyə axışib gördülər ki, zərgərin özü də, dükanı da qızıl onluqların altında qalıb. Zərgər ölmüşdü. Adamlar dedilər:

– Adamda da bu qədər qızıl olarmı? Gör zərgər nə qədər xəsis imiş ki, bu qədər qızıl toplaya bilib!

Ömürlərində bu qədər qızıl görməyən qonşular və yolla ötənlər ciblərini qızılla doldurub dağılışırdılar.

İndi sizə kimdən xəbər verim, kəndlidən. O gəlib evinə çıxdı və sehrli arzu üzüyü barədəki əhvalatı arvadına danışdı.

– Görürsənmi indi nə qədər xoşbəxt adamlarıq! Ancaq bir şey var ki, arzumuzu tələsməməliyik. Bəxtimiz yaman gətirmişdir, indi gərək ondan ağılla istifadə edək.

Kəndlinin arvadı çox sevinib dedi:

– A kişi, gəlsənə bir parça torpaq arzu edək. Bu, bütün arzularından yaxşıdır. Torpağımız olsa, hər şey əldə edə bilərik!

Kəndli dedi:

– Bilirsən, arvad, arzunu pis deyil, ancaq bir şey var ki, biz bundan da yaxşı şey arzulaya bilərik. Həm də mənə elə gəlir ki, bir parça torpağı özümüz əldə edərik.

Beləliklə, onlar gərgin işləyib bir parça torpaq əldə etdilər. Bir gün arvad dedi:

– A kişi, bir parça torpağı işləməklə əldə edə bildik, üstəlik arzumuz da durur. İstəyirsən, gəl bir inək və bir at arzu edək. Onda güzəranımız daha yaxşı olar.

Kişi dedi:

– Yox, ay arvad, gəl arzumuzu elə boş şeylərə sərf etməyək. At və inəyi elə–belə də ala bilərik!

Onlar yenə də gərgin işləyib həmin ilin məhsulu ilə at və inək aldılar. Kişi dedi:

– Gördünmü, arvad, atla inəyi işləməklə aldıq. Üstəlik arzumuz da qalır. Biz yaman xoşbəxt adamlarıq!

Arvad bərk hirslənib ərinə dedi:

– Sənin yerinə kim olsa, indiyə qədər məşhur kral olmuşdu. Bir sehrli üzüklə nə edəcəyini bilmirsən!

Kişi dedi:

– Sən arzu sarıdan narahat olma, hər şey qaydasında olacaq. Hələ ömrümüz qabaqdadır. Həmin arzunu da nə vaxtsa həyata keçirəcəyik! Arzumuz tələssək, onda çox şeyi itirə bilərik. İndi, əziz arvadım, tələsmə, ən yaxşı arzu haqqında düşün. Ən yaxşı arzu tapana kimi fikirləşməliyik!

Əslinə baxsan, kişi haqlı idi, üzük onların bircə arzularını yerinə yetirə bilərdi. Ona görə də tələsməyə dəyməzdi, çox şeyi itirə bilərdilər.

Ər-arvad bütün günü işləyir və yaxşı məhsul toplayırdılar. Axşamlar kəndli qəlyanını odlayıb eyvanda yaşlı kişilərlə söhbət edirdi. İllər keçir, onların uşaqları böyüyüb boya-başa çatır, özləri isə qocalırdılar. Ancaq hələ də üzükdən heç nə arzu etməmişdilər. Bəzən arvad rişxəndlə kişiyə deyirdi:

– Yox, mənim əzizim, arzu ilə tələsmək olmaz, bizim vaxtımız çoxdur, ömür-gün qabaqdadır...

Arvad bir müddət üzük söhbətini unutdu. O haqda danışmadı. Doğrudur, kişi tez-tez üzüyü çıxarıb barmağına taxır, nəşə yoxlayırdı: ancaq arvad buna əhəmiyyət vermirdi. Beləliklə, qoca kişi və arvadı uzun ömür sürdülər. Bir vaxt gördülər ki, saç-saqqalları tamam ağarıb, xeyli qocalıblar. Mehriban ər-arvad eyni gündə də vəfat etdilər. Oğul-uşaqları bu qərara gəldilər ki, sehrli arzu üzüyünü atalarının barmağından çıxarmasınlar.

– Qoy atamız onu öz barmağında aparsın, – dedilər, – onun bu üzükdən çox xoşu gəlirdi. Anamızın da gözü o üzükdə idi... Bəlkə də, anamız cavanlığında onu atamıza hədiyyə verib.

Uşaqlar üzüyü atalarının barmağından çıxarmadılar.

Ata həmişə onu arzu üzüyü bilərdi. Əslində o nə arzu, nə də sehrli üzük idi... Ancaq gördünüz ki, həmin üzük onlara nə qədər xoşbəxtlik gətirmişdi! Elə buna görə də deyiblər ki, pis şeyin yaxşı əllərdə olması, yaxşı şeyin pis əllərdə olmasından daha yaxşıdır!

Beş qardaş

Biri vardı, biri yoxdu, qədim zamanlarda beş qəribə qardaş vardı. Onlar anaları ilə dəniz sahilindəki balaca evlərində yaşayırdılar. Qardaşlar bir-birinə çox oxşayırdılar. Onları bir-birindən seçmək olmurdu. Bu qəribə qardaşların qəribə məharətləri var idi.

Birincisi qardaş dənizin suyunu bir dəfəyə sümürüb qurudur, oradakı bütün canlıları asanlıqla əldə edirdi. Balıq tutmaq üçün tilovdan istifadə etməz, kimsədən kömək um–mazdı. Camaat onun tutduğu nəhəng balıqları çox sevər, belə asanlıqla balıq tutmasının səbəbini öyrənməyə can atardılar. Lakin o, bu sirri heç kimə açmazdı.

İkinci qardaş bədəcə o qədər pəzəvəng idi ki, qorxusundan heç kim ona dəyib-dolaşmazdı. Əlləri, ayaqları, başı, bir sözlə, bədəninin hər üzvü çox iri və ağır idi. O, heç bir qorxu hiss etmədən, bütün günü timsahlarla, divlərlə oynardı. Bəzən də əlini, yaxud da ayağını onların ağzına soxardı. Bu vəhşilər ona toxunmazdılar. Elə buna görə də o, heyvanxanada işləyərdi.

Üçüncü qardaşın qılçaları nərdivan kimi çox uzun idi. İstədiyi vaxt ayaqlarını ən dərin dənizin dibinə qədər uzada bilir, bəzən isə altına yığıb gizlədirdi. O, ayaqlarını meşədə açsaydı, kənardan görünlər deyərdir: yəqin uzun ağaclardan biridir.

Dördüncü qardaş oddan–alovdan, istidən qorxmaz, ən alovlu tonqalların içinə girər və orada yatıb qalardı. Günlərin bir günü dördüncü qardaş bərk yorulduğundan yatmaq istəyir. Evində nəhəng bir tonqal qalayır, alovun içinə girib yatır. O, yuxuya getdikdən sonra evi od tutub yanır. Səhər yuxudan ayılıb özünü geniş düzənlikdə görür. Dərin düşüncələr içində öz–özünə deyir: “Ola bilməz ki, evim tonqalda yanıb olmuş olsun. Yox, yox, mənim evimi hansı tonqal yandıra bilər ki?..”

Beşinci qardaş oddan–alovdan qorxmaz və havasız yerdə yaşaya bilərdi.

Beləliklə, uzun illər beş qardaş öz sevimli anaları ilə firavan həyat sürürdülər. Qardaşlar işsiz qalmağı sevməz, hərəsi bir işin

qulpundan yapışardı. Hər səhər yerindən duran kimi birinci qardaş balıq ovuna gedər, ikinci qardaş heyvanxanaya yollanardı. Üçüncü qardaş uzun ayaqlarını sallayar və ən uzun ağacların başından lazımi meyvələri toplayardı. Dördüncü qardaş isə ölkədə baş verən bütün yanğınları söndürməklə məşğul olardı. Axı, oddan qorxmurdu, elə deyilmi?

Günlərin bir günü balaca qardaş özü üçün kiçik bir ev tikdirir. Ancaq evə pəncərə qoydurmur. Axı, o, havanı sevmirdi, elə deyilmi? Qardaşlar çox firavan yaşasalar da, dərdsiz adam olmaz deyiblər. Bu mehriban ailənin də dərdi vardı: adamlar onların yanına gələr və böyük qardaşın balıq tutmasının sirrini öyrənməyə çalışırdılar. Qardaşlar və anaları isə bu sirri açmaqdan qorxardılar. Adamlar deyərdilər:

– Uzun illərdir yanınıza gəlirik ki, bu sirri bizə açasınız. Siz isə boyun qaçırırsınız. Belə getsə, sizi zindana saldırmalı olacağıq!

Böyük qardaş görür ki, bu dəfəki söhbət çox ciddidir, xeyli fikirləşəndən sonra öz-özünə deyir: “Yox, bu sirri açmalı olacağam. Yoxsa bizi zindana salarlar”. Odur ki, deyir:

– Yaxşı, sabaha qədər möhlət verin və uşaqlarınızı yanıma göndərin, sirri onlara açaram.

Böyük qardaş bütün gecəni çarpayısında o yan–bu yana çevrildi, yata bilmədi. Səhəri dirigözlü açdı.

Bir gündən sonra kişilər və uşaqlar böyük qardaşın yanına gəldilər.

Böyük qardaş soruşdu:

– Siz, doğrudanmı, dənizdəki bütün nəhəng balıqları tutmaq istəyirsiniz?

– Bəli, bəli! – deyə oğlanlar bir ağızdan qışqırdılar, – biz istəyirik ki, bu sirri bizə açasınız.

– Yaxşı, bu sirri sizə açaram, ancaq bir şərtim var: mən qısa bir müddətə dənizin suyunu ağızıma alacağam, siz həmin vaxt ərzində özünüzü dənizin dibinə atıb istədiyiniz balıqları tutmalısınız. Unutmayın ki, suyu ağızımda çox saxlaya bilmərəm. Ona görə də hamılıqla işarəmi gözləməlisiniz: işarə edən kimi dənizin dibindən kənara çıxməlisiniz. Şərtimə əməl etməsəniz, məhv olacaqsınız. Təkrar edirəm: gözünüzü mən-dən çəkməyin!

– Oldu, oldu! – deyə uşaqlar bir ağızdan qışqırdılar. Bir göz qırpımında böyük qardaş dənizin suyunu ağzına aldı. Uşaqlar dərhal dənizin dibinə cumdular. Onlar birinci dəfə idi ki, belə gözəl mənzərə görürdülər. Dənizin dibindəki hər şey yeni və maraqlı idi...

Uşaqlar elə həvəslə işləyir və balıq tuturdular ki, böyük qardaşın şərtini tamamilə unutmuşdular. Böyük qardaş onlara nə qədər baxsa da, uşaqlardan heç biri başını qaldırıb ona baxmadı. Böyük qardaş əlini nə qədər yuxarı qaldırıb işarə etsə də uşaqlar görmədilər. Böyük qardaş bilmirdi neyləsin: axı, su ağzından töküləcək, uşaqlar dənizdə həlak olacaqlar. Valideynlər gəlib uşaqlarını tələb edəcəklər. İstədi ki, qışqırıb uşaqları dənizin dibindən çıxarsın. Bu, mümkün deyildi: o, ağzını açıb uşaqları səsləsə, dənizin suyu ağzından yerə tökülər və uşaqları məhv edərdi. Böyük qardaş çox yorulmuşdu.

Öz-özünə deyirdi: “Ah, gör məni nə kimi bədbəxt hadisələr gözləyir!” O, var gücünü toplayıb hər iki əlini yuxarı qaldırdı, uşaqlara axırını işarəni elədi. Ancaq bu da faydasız oldu. Yorulub taqətdən düşmüş böyük qardaş dənizin suyunu buraxdı. Oğlanlar dalğalar arasında çırpınıb həlak oldular. Böyük qardaş bir qədər özünə gəldikdən sonra uşaqları xilas etmək üçün dənizin suyunu yenidən ağzına yığmaq istədi. Lakin heç bir şey edə bilmədi...

O, dərhal şəhərə yollandı. Yol boyu uşaqların atalarına nə cavab verəcəyi barədə düşünür, heç bir çıxış yolu tapa bilmirdi.

“Yox, məni xatadan heç nə qurtara bilməyəcək – deyə qəti qərara gəldi. – Məni zindan, dəhşətli zindan gözləyir”.

Böyük qardaş az getdi, üz getdi, dərə-təpə düz getdi, axır gəlib həmin şəhərə çatdı. Şəhərə girər-girməz gördü ki, qarşısındakı yolun kənarında bir dəstə adam durub, yol gözləyir. Böyük qardaş gördü ki, bu adamlar dənizdə boğulan uşaqların valideynləridir, oğullarının yolunu gözləyirlər. Kişilər bir ağızdan qışqırdılar:

– Hə, özüdür ki var! Oğullarımız hanı, niyə gəlib çıxmayıblar? Bu qədər balıq tutmaq olar?

Böyük qardaş bilmədi ki, onlara nə cavab versin. Hadisəni olduğu tək danışdı. Qəzəblənmiş valideynlər böyük qardaşı didib-parçalamaq istədilər. Bir ağızdan qışqırdılar:

– Yox, öldürmək lazım deyil, biz onu hakimın yanına aparmalı və bütün hadisəni olduğu tək danışmalıyıq. Qoy, onun cəzasını hakim versin!

Dərhal adamlar yığışb hay-həşir sala-sala böyük qardaşı hakimın hüzuruna gətirdilər. Hakim böyük qardaşa işarə ilə dedi:

- Söylə görək nə günahın var ki, səni buraya gətiriblər?

Böyük qardaş hadisəni hakimə danışdı. Hakim yaman hirsələndi və qəzəbindən bıqlarını gəmirməyə başladı.

– Bu, yaxşı hadisə deyil! – dedi. – Səni bir şərtlə evə buraxıram ki, səhər tezdən burada olasan: boynunu vurdu-racağam.

Böyük qardaş dedi:

– Adil hökmdar, mənə bircə günlük möhlət verin, gedib qoca anamla görüşüm, məndən nigaran qalmasın. Sonra gələrəm, boynumu vurdurarsınız.

Böyük qardaş sarayı tərək edib, uca-uca dağlar aşdı, uzun-uzun dəryalardan keçdi, vadilər dolaşdı və nəhayət, gəlib evlərinə çatdı. Başına gələn hadisəni anasına danışdı. Ana gördü ki, oğlunu ölüm cəzası gözləyir. Çox həyəcanlandı, balasını bu cəzadan qurtarmaq üçün fikir dünyasının hər guşəsini gəzdi, fikri qanadlı quşlar kimi səmanın ən qaranlıq yerlərində, uzaq-uzaq vadilərdə, dərin-dərin ümmanlarda gəzdi, nəhayət, oğlu üçün çıxış yolu tapdı. Ana dedi:

– Səni ancaq kiçik qardaşın xilas edə bilər. O, çox nəhəng, həm də ağırdır. Hakimın yanına onu göndərməliyik. Vaxt itirmədən balaca qardaşını tapıb gətirməlisən.

Böyük qardaş kiçik qardaşı tapıb ananın yanına gətirdi. Kiçik qardaş anası ilə hal-əhval tutub dedi:

- Ana, nə desəniz, canla-başla yerinə yetirəcəm, buyurun, deyin.

Ana böyük qardaşın başına gələn hadisəni danışdı.

Kiçik qardaş məsələdən aqah olub dedi:

– Ana, can-başla öz qardaşımı əvəz etməyə hazırım. Onlar məni heç vaxt öldürə bilməzlər. Öldürsələr belə sizin sözünüzdən çıxmaram. Xudahafiz, mən getdim.

Kiçik qardaş az getdi, üz getdi, dərə-təpə düz getdi, nəhayət, gəlib hakimın yanına çatdı. Hakim bir oğlana, bir də saatına baxıb hər şeyin yerli-yerində olduğunu gördü. Sonra əmr

etdi ki, oğlanın boynu vurulsun. Hakimin hüzuruna gələn bütün adamlar bir ağızdan qışqırdılar:

– Başı kəsilsin! Boynu vurulsun! Bu, ədalətli hökmdür!

Bu an əyri qılıncları gün tək parlayan cəlladlar kiçik qardaşın üstünə cumdular. Vur ki, vurasan! Kiçik qardaşa endirilən zərbələrin səmindən qulaq tutulurdu. Uşaqların valideynləri çox sevinirdilər ki, bu, ədalətli cəzadır. Ancaq bu mənzərəni görə, eşidən bütün canlılar, hətta göydə uçan qayğısız quşlar da qanad saxlayır, dinləyir, belə bir dəhşətli cəzaya nifrət edirdilər. Onlar bilmirdilər ki, bu cür iti qılınclar, güclü zərbələr, bir sözlə, heç bir şey kiçik qardaşı nə yaralaya, nə də ondan bir damcı qan çıxara bilər. Cəlladlar nə qədər vursalar da, kiçik qardaşın tükü belə tərpmədi. Vəziyyəti belə görə cəlladlar qərara gəldilər ki, hakimin yanına gedib, məsələni ona danışsınlar. Camaat hakimin yanına gəlib hadisəni ona danışdı. Kiçik qardaşı sağ-salamat görə hakimi yamanca qəzəbləndi.

– Necə olur ki, bu qədər cəllad bir nəfərin başını kəsə bilməyib?

Sonra da camaata üz tutub dedi:

– Hə, indi nə buyurursunuz, hansı cəzanı vermək haqqında düşünürsünüz, buyurun, deyin.

Onu dənizə atmaq lazımdır! Bu cəzadan yaxa qurtara bilməz! Bu, uşaqlarımızın haqlı intiqamı olacaqdır! – deyər camaat bir ağızdan qışqırdı.

Hakim dedi:

– Siz darıxmayın, elə də edərək! – Sonra cəlladları çağıraraq əmr etdi ki, onu aparıb uzaq və ən dərin bir deryaya atsınlar. Hökmü eşidən kiçik qardaş hakimə dedi:

– Ey adil hökmdar, bircə xahişim var: icazə verin bir günlüyə evə gedib qoca anamla sonuncu dəfə görüşüm. Yoxsa anam nigaran qalacaq.

Kiçik qardaşın xahişi hakimin, camaatın xoşuna gəldi. Hakim dedi:

– Ananla vidalaşmağa get, ancaq unutma ki, deyilən vaxt burada olmasan, cəzan birə-beş artacaqdır!

Kiçik qardaş gəlib əhvalatı anasına danışır. Ana oğlunu bu cəzadan qurtarmaq üçün yollar axtarır. Axırda deyir:

– Oğlum, məsləhətim belədir: vaxt itirmədən üçüncü qardaşını tapıb gətirməlisən. Səni ancaq o xilas edə bilər. Hakim sizi bir–birinizdən seçə bilməz.

Ananın sözü qurtarar–qurtarmaz ortancıl qardaş üçüncü qardaşın dalınca getdi.

Üçüncü qardaş ananın yanına gəlib dedi:

– Anacan, sizin tapşırığınıza görə gəlmişəm. Nə desən, can–başla yerinə yetirəcəyəm.

Ana olmuş əhvalatı ona danışdı və dedi:

– Oğlum, sən dənizdən qorxmursan, ona görə də gedib, qardaşının əvəzində cəza çəkməlisən. Əks halda, kiçik qardaşını ölüm gözləyir.

Ana sözünü qurtaran kimi üçüncü qardaş dedi:

– Ana, mən hazır!

Üçüncü qardaş hakimin yanına gəlib dedi:

– Möhtərəm hakim, öz cəzamı almağa gəlmişəm.

Hakim bir oğlana, bir saata baxdı və hər şeyin öz qaydasında olduğunu görüb dərhal hökmünü oxudu: „Dəryaya atılıb öldürülsün“.

Camaat bir ağızdan qışqırdı:

– Bu, ədalətli hökmdür, qoy o da bizim uşaqlarımız kimi dəryada boğulub ölsün!

Bir göz qırpımında cəlladlar yığışib üçüncü qardaş gəmiyə mindirdilər və uzaq səfərə yola düşdülər. Qırx gün, qırx gecə yol getdikdən sonra gəlib ən dərin və kimsəsiz dəryanın sahilinə yetişdilər. Cəlladlar üçüncü qardaş itələyib dəryaya atdılar. Onlar gedib hökmün yerinə yetirildiyini bildirdilər. Hakim də, camaat da elə bildi ki, üçüncü qardaş məhv olmuşdu. Bu cür dərin dəryada sağmı qalmaq olar?

İndi sizə üçüncü qardaşdan xəbər verim. Cəlladlar geriye dönən kimi üçüncü qardaş tədbirli ananın dediyi kimi, öz uzun ayaqlarını sallayıb dənizin dibinə qədər uzadıb, başını suyun üzünə çıxardı. Ucsuz–bucaqsız ümmanı seyr etməyə başladı. Gəminin və cəlladların artıq gözdən itdiyini görüb geriye qayıtmağa hazırlaşdı. Sizə kimdən deyim – hakimdən.

İş elə gətirdi ki, elə bu vaxt hakim həmin dəryanın kənarı ilə harasa gedirdi. O, üçüncü qardaş sağ–salamat görüb cəlladlara əmr etdi ki, geriye qayıdıb onu hakimin hüzuruna

gətirsinlər. Cəlladlar üçüncü qardaşı güclə qaldırıb gəmiyə mindirdilər. Bir qədər getdikdən sonra hakim sözə başladı:

– Camaat, gördünüz ki, bu adamı öldürmək çox çətindir! O, hər bir cəzadan yaxa qurtarır. Bəs indi nə fikirləşirsiniz? Ona necə cəza vermək lazımdır ki, bir daha yaxa qurtara bilməsin?

Xeyli müddət sakitlik yarandı, sonra isə camaatın arasından bir nəfər ayağa durub dedi:

– Onu tonqala atın, yanıb getsin, bundan ağır cəza ola bilməz. „Tonqala atılsın! Tonqala atılsın!“ – deyə hamı səs-səsə verdi.

– Yox, elə deyil, onu tonqala salsanız, uzun ayaqlarının üstə qalxar və oddan çıxar. Başqa cəza tədbiri fikirləşmək lazımdır.

Ancaq adamlardan biri dedi:

– Yox, elə deyil, o, ayaqları üzərinə də qalxsa, fərqi yoxdur, onsuz da od tutub yanar və kül olar.

Hakim dedi:

– Elə isə gəlin hökmü sabaha saxlayaq!

Vəziyyəti belə görcək üçüncü qardaş dedi:

– Möhtərəm hakim, sizdən bir xahişim var: siz hökm vermişdiniz ki, dənizə atılıam, mən oradan salamat çıxa bildim. İndi isə tonqala atılmaq üçün hökm verirsiniz. Bunu isə anam bilməyəcək. O, həmişə düşünəcək ki, mən dənizdə həlak olmuşam. Xahiş edirəm ki, sabaha qədər möhlət verin, gedib qoca anamla son dəfə görüşəm və ona deyəm ki, məni dənizə atıb öldürməyəcəklər, tonqalda yandıracaqlar.

Hakim dedi:

– Get ananla sonuncu dəfə görüş, ancaq unutma ki, vaxtında burada olmasan, cəzan birə-beş artacaqdır.

Üçüncü qardaş özünü anasına yetirib, bütün hadisəni danışdı. Ana oğlunu dinləyib dedi:

– Eybi yoxdur, oğlum, narahat olma, ona da əlac taparıq. Tezliklə dördüncü qardaşını tapıb yanıma gətirməlisən, sənin yerinə hakimin yanına onu göndərəcəm.

Üçüncü qardaş tezliklə qardaşını tapıb anasının yanına gətirdi. Anası bütün əhvalatları ona danışdı dedi:

– Sən istidən qorxmursan, ona görə də gedib öz qardaşını əvəz etməlisən.

Dördüncü oğlu ananın dediklərini dinləyib dedi:

– Anacan, dediklərinizin hamısını yerinə yetirəcəyəm. Sağ olun, mən getdim.

O, gəlib hakimin yanına çatdı. Hakim həmişə olduğu kimi, yenə də bir oğlana, bir saata baxdı və qardaşların biri–birini əvəz etdiklərini başa düşmədi. Əmr verdi ki, tonqala atılıb yandırılınsın!

Adamlar elə bir tonqal çatırlar ki, gəl görəsən! Sonra hakim dedi:

– Gözümüzün qabağında onu tonqala atarıq, yanıb kül olacaq! Hökmümə əməl edin!

Adamlar cəlladlara kömək edib dördüncü qardaşı tonqala atdılar. Dördüncü qardaş tonqala atılan anda dedi:

– Ey! Bilirsiniz nə var, belə tonqallar mənə heç nə etməyəcək, ona görə də daha böyük tonqal çatın!

Adamlar dördüncü qardaşın bu təklifinə də əməl etməli oldular: elə böyük tonqal çatırlar ki, ölkənin tarixində heç kim belə tonqal görməmişdir.

Hamı bir ağızdan qışqırdı:

– Atın! Tonqala atın! Bu, əsl tonqaldır, o, buradan yaxa qurtara bilməyəcəkdir!

Cəlladlar dördüncü qardaşın qolundan, qıçından yapışıb düz tonqalın ortasına atmaq istədilər. Ancaq dördüncü qardaş elə hey qışqırırdı:

– Siz əziyyət çəkməyin, özüm tonqala atılam!

Dördüncü qardaş, doğrudan da, özü gedib tonqala atıldı. Camaat çox vahiməyə düşdü ki, bu adam nə üçün oddan qorxmur? Dördüncü qardaş qızıl alovların içərisində tamamilə görünməz oldu. Budur, camaat səbirsizliklə gözləyir ki, o, tezliklə yanıb kül olacaq. Ancaq tonqal yanıb qurtaran kimi dördüncü qardaş sağ-salamat tonqaldan çıxdı. Bunu görcək hakim, cəlladlar, bir sözlə hamı heyrətə gəldi. Onlar bir–birinə deyirdilər:

– Bu cür nəhəng tonqalın içərisindən salamat çıxmaq olar? Hansı dəhşətli cəza növü tapmaq lazımdır ki, oğlanlarımızın intiqamını ala bilək.

Səs–küyün içərisindən hakimin bağırması eşidildi:

– Camaat, məni eşidin. Bu adamı öldürmək üçün bizim bircə çarəmiz qalır: böyük bir piroq hazırlayıb, onu da piroqun içərisinə qoyub təndirdə bişirməliyik!

Əlacsız qalmış camaat qısa müddətdə elə bir piroq hazırladılar ki, arxasında neçə yüz adam gizlənə bilərdi. Piroqu özündən böyük təndirə saldılar. Təndir o qədər nəhəng idi ki, kənardan baxana uca bir dağı xatırladırdı. Kişilərdən biri hakimə üz tutub dedi:

– Ey adil hökmdar, bu adamı o cür böyük tonqal yandıra bilmədi, bu təndir ona nə edəcək?

Hakim dedi:

– Bu, doğrudan da, belədir, ancaq o, burada havasızlıqdan yanıb kül olacaqdır.

Bu vaxt dördüncü qardaşın səsi eşidildi:

– Hakimdən bir xahişim var: bu, mənim üçün, şübhəsiz sonuncu cəzadır, anam isə elə biləcək ki, siz məni tonqalda yandırmısınız, o, həmişə nigaran qalacaq, mənim yerimi də bilməyəcəkdir. İzin versəniz gedib anamla vidalaşardım.

Hakim həmişə olduğu kimi bu dəfə də razılaşdı:

– Buyur, get, ancaq unutma, hökm yerinə yetirilən vaxt burada olmasan, cəzan birə-beş artacaqdır.

Dördüncü qardaş vaxt itirmədən qoca anasının yanına gəlib hadisəni olduğu kimi danışdı. Ana yenə də oğlunu bu bələdan qurtarmaq üçün çox fikirləşdi və beşinci oğlunu yanına çağırtdırıb, dedi ki, dördüncü qardaşı əvəz etməlisən. Onu yanar təndirin içərisində bişirəcəklər, sən nə istidən, nə də havasızlıqdan qorxmursan.

Ananın ağıllı oğlu bütün məsləhətləri dinləyib dedi:

– Anacan, mən sizi dinlədim. Hər şeyi siz deyən kimi edəcəyəm. Sağ olun, mən getdim.

Beşinci qardaş, doğrudan da, səhər sübhədən hakimin yanına gəlib dedi:

– Möhtərəm hakim, mən cəzamı almağa hazırım!

Hakim həmişə olduğu kimi bir saata, bir də oğlana baxıb gördü ki, hər şey öz qaydasındadır. Ancaq nə hakim, nə də buraya toplaşanlar beşinci qardaşı o birilərindən seçə bilmədilər. Budur, hakimin hökmü oxundu, camaat bir göz qırpımında beşinci qardaşı götürüb xəmir kündəsinin içərisinə qoydu, piroq düzəldib dərhal da təndirə saldılar. Təndiri o qədər qızdırmışdılar ki, bir gün bir gecə sönmək bilmədi. Adamlar piroqu təndirdən çıxarıb parça-parça etdilər. Həmişə olduğu kimi, bu

dəfə də beşinci qardaş piroqun içindən salamatca çıxdı. Heyrətdən quruyub yerlərində qaldılar. Hakim səs- küy salan camaatı birtəhər sakitləşdirib dedi:

– Camaat, görünür bu, çox yaxşı adamdır ki, ona hansı cəzanı veririksə, sağ–salamat qalır. Onun boynunu vurdurmaq istədik, dənizdə boğmaq, tonqalda yandırmaq istədik olmadı. Piroqun içinə qoyub bişirmək istədik, bişmədi, bir sözlə, nəyə əl atdıqsa, hamısı faydasız oldu.

Belə düşünürəm ki, bu qədər cəzanın biri onu öldürmərsə, deməli, bu, onun yaxşı adam olduğunu sübut edir. Ona görə də bundan sonra onu rahat buraxmalıyıq.

Adamların içərisindən biri ortaya çıxıb dedi:

– Hakim sağ olsun, bu adam bizim oğlanlarımızın ölməsinə bais olmuşdur. Belə bir adamı sağ buraxmaq mı olar? Bu barədə bir şey düşünmək lazımdır.

Hakim soruşdu:

– Əgər belədirsə, onda bir sualıma cavab verin görüm, bu adam sizin oğlanlarınıza balıq tutmağı öyrətməyə söz vermişdimi? „Yox, verməmişdi“. – Hamı belə deyib qışqırdı, – onu məcbur etdiyimiz üçün o, bizə söz verdi. Bir də ki, o, bizə söz verməseydi, biz onu zindana salacaqdıq.

– Elə isə oğlanlarınızın boğulmasına siz özünüz bais olmusunuz! Ona görə də onu azad edirəm, – deyə hakim dilləndi. – Qoy gedib öz qoca anası ilə uzun ömür sürsün! Bu, ən ədalətli hökmdür.

– Bəli, bəli, doğru deyirsiniz, – deyə adamlar qışqırdılar. – Bu, ən ədalətli hökmdür.

Hakim üzünü beşinci qardaşa tutub dedi:

– Sən bu gündən azadsan, get öz qoca ananla uzun ömür sür.

Hakimin ağzından söz qurtarar–qurtarmaz beşinci qardaş sevinclə anasının yanına qaçdı. Elə qaçdı ki, ayaqlarını belə görmək olmurdu. Nəhayət, o, anasının yanına gəlib hadisəni söylədi. Anası çox sevinib oğlanlarını çağırdı, şadlıq məclisi qurdular və ömürləri boyu firavan yaşadılar.

Ağ toyuq qızılgülə necə kömək etdi

Bağda qəşəng bir qızılgül bitmişdi. Hər səhər yenidən çıxmış günəşi görcək onun üzünü gülümsəyirdi. Ancaq günlərin bir günü günəş qızılgülü qəmli gördü. O, heç sevimli günəşə tərəf belə baxmırdı. Bundan narahat olan günəş öz isti şüalarından birini aşağıya, qızılgülün yanına göndərdi ki, bu hadisənin səbəbini öyrənsin. Uzun illər yol gəldikdən sonra şüa qızılgülün yanına yetişib soruşdu:

– Ey təbiətin gözəl övladı, niyə belə qəmginsən, başını aşağı salıb heç kimlə söhbət etmirsən?

Qızılgül dərinədən ah çəkib dedi:

– Mən bu dünyanın ən bədbəxtiyəm. Hər gün səhərdən axşamcaqan iyrənc bir qurd qəşəng ləçəklərimi yeyib korlayır...

Qızılgülün bu sözlərini şüa günəşə çatdırdı. Günəş çox məyus olub dedi:

– Onda mən bir daha şafəq saçan deyiləm. Yəni heç bir şüamı göndərməyəcəyəm. Bəlkə, bu, qızılgülə kömək etdi...

Doğrudan da, günəş şüalarını yerə göndərməyib buludların arxasında bütün canlılardan gizlətdi. Adamların bundan xəbəri yox idi. Günlərin bir günü külək günəşə yaxınlaşıb dedi:

– Ey günəş dədə, nə üçün dünyaya işıq saçmırsan?

Günəş dedi:

– Mənim əzizim, iyrənc bir qurd qızılgülün zərif ləçəklərini yeyib zay etmişdir. Qızılgülü xoşbəxt görməyincə heç vaxt işıq saçmayacağam.

Külək dedi:

– Buna çox təəssüflənirəm, qızılgülü xoşbəxt görməyincə heç vaxt mən də əsməyəcəm!

Beləliklə, külək də öz çəvik qanadlarını büküb yerə endi və sakit bir guşəyə çəkilib orada yaşadı. Həmişə hay–haray qoparan küləyi sakit görən quşlardan biri soruşdu:

– Cənab külək, nə üçün belə səs–küysüz dayanmısınız?

Külək əhvalatı danışdı:

– Bilirsiniz, balaca quşcuğaz, bir sevimli qızılgül dostum var, indi o, çox bədbəxtidir: murdar bir qurd onun yarpaqlarını yeyib

qurtarır və çıxıb getmək barədə fikirləşmir. Qızılgül xoşbəxt olmayınca nə günəş şəfəq saçacaq, nə də mən əsəcəyəm.

– Elə mən də qızılgülü çox sevirəm, – deyə balaca quşcuğaz çik-çik edərək ora-bura tullanmağa başladı. – Yaxşı iş görürsünüz. Qızılgülü xoşbəxt görməyincə mən də mahnı oxumayacağam! – o, cəld uçub yaxınlıqdakı qoca palıd ağacının oyuğuna girdi. Qoca palıd quşu nəğməsiz görüb çox təəssüfləndi və dedi:

– Ey xoşbəxt quşcuğaz, nə üçün belə gözəl gündə, təmiz havada oxumursan?

– Ah, əzizim, bunun səbəbi var, – deyə quşcuğaz məsələni danışdı. – Murdar bir qurd sevimli qızılgülün gözəl ləçəklərini yeyib zay etmişdir. Əl çəkmək də istəmir. Ona görə bu gündən nə günəş şəfəq saçacaq, nə külək əsəcək, nə də mən şən mahnılar oxuyacağam, vəssalam.

Palıd da onlara qoşuldu:

– Bu, çox pis işdir. Mən də söz verirəm ki, bu gündən sonra qozalarımı yerə tökməyəcəyəm, qoy nə olur olsun!

Aradan bir az keçməmiş balaca dələ bütün meşəni gəzib dolaşdı, ancaq yeməyə qoza tapmadı. Başını qaldırıb palıd ağacına dedi:

– Ay xeyirxah palıd, xahiş edirəm mənə bir neçə qoza verəsən, acmışam.

– Xeyr, xeyr, elə iş yoxdur! – deyə palıd qəzəblə cavab verdi.

Dələ soruşdu:

– Ay qocaman palıd, sən həmişə mərhəmətli olmusan, gəlib-gedəni yedirib-içirmisən, indi nə baş verib ki, yeməyə heç nə vermirsən?

Palıd dedi:

– Sənin bu dünyanın qəribə işlərindən azacıq da olsa xəbərin yoxdur, ay yazıq dələcik, bizim təbiətin qızılgül adlı qəşəng bir övladı var, iyrenc bir qurd onu yeyib kor etmişdir və qızılgül bundan sonra özünü bədbəxt sayır. Onun xoşbəxtliyini görməyincə günəş öz istisini, külək öz təlatümlü qanadlarını, axşam-səhər cəh-cəh vuran quşlar öz şən mahnılarını, mən isə öz yağlı qozalarımı hamıdan gizlədəcəyik, bax məsələ belədir!

Dələ dedi:

– Oho, belədirsə, mən də sizə qoşulacağam. Bundan sonra gedib qoca palıdın koğuşunda oturub hamıdan daldalanacağam.

Qızılgülün bu xəbəri balaca dələni də çox narahat etmişdi. O da qoca palıdın koğuşunda gizlənməyə getdi.

Yolda ördək xanımın qarşılaşdı. Ördək xanım ona dedi:

– Sabahınız xeyir, cənab dələ, nə üçün belə bir gözəl gündə işləmirsiniz? Belə bir vaxtda məgər işsiz gəzməkmi olar?

Dələ cavab verdi:

– Yox, xanım, məsələ siz düşündüyünüz kimi deyil, qızılgül adlı gözəl bir dostum var, onun ləçəklərini qurd yeyib korladığından o, özünü bədbəxt hesab edir. İndi çox qəmginidir və heç kimlə danışmır. Onu bu bəladan qurtarmaq və xoşbəxt etmək üçün bu gündən sonra günəş öz işığını, külək qanadını, quşlar öz mahnısını, palıd öz yağlı qozalarını, mən isə gücümü, zəhmətimi heç yerə sərf etməyəcəyəm.

– Aha, belə de, qızılgül, doğrudan da, təbiətin ən gözəl övladlarından biridir və xoşbəxt olmayınca mən də söz verirəm ki, heç vaxt dərin dəryalarda üzməyəcəm! Bəlkə, mən də bununla ona kömək edə bildim.

Ördəyin sözü qurtarar–qurtarmaz fermanın həyətinə yollandı. Oraya yenicə çatmışdı ki, qarşısına bir ağ toyuq çıxdı. Ördək xanım ağ toyuğu görcək dərhal hadisəni ona söylədi. Qızılgülün əhvalatından xəbər tutduqdan sonra o dedi:

– Düz deyirsən, əziz ördək xanım! Hamilıqla qızılgülə kömək etmək lazımdır. Ancaq deyən görüm bu qədər camaatın işləməməyinin qızılgülə az da olsa, faydası varmı, bu, ona kömək edə biləcəkmi?

– Şübhəsiz ki, yox, – deyə ördək xanım tutuldu.

– Onda siz hamınız faydalı bir işlə məşğul olmalı və bununla da qızılgülə kömək göstərməlisiniz, yoxsa nə faydası! İndi gəl mənimlə gedək sənə çıxış yolu göstərəm, ancaq cəld ol, – deyə ağ toyuq tələsdi. Bircə göz qırpımında onlar özlərini qızılgülün yanına yetirdilər. O qədər tələsmişdilər ki, hətta qızılgülə “sabahın xeyir” deməyi belə unutdular. Vaxt itir-

mədən qoca toyuq qızılgülün üstündəki qurdu axtarmağa başladı. O, diqqətlə hər bir tərəfə baxır, balaca, parlaq gözləri ilə hər kiçik yarpağı belə nəzərdən keçirirdi. Birdən qoca ağ toyuq öz iti dimdiyini nəyəsə vurub uddu. Sonra dedi:

– İndi gördünmü dostunuz qızılgülə necə kömək etdim, daha doğrusu, onu bu bələdan qurtardım! Köməyi bax belə edərlər, əziz ördək xanım. Həm qızılgülü qurdun əlindən qurtardım, həm də əla nahar etdim.

Bir azdan qızılgül başını qaldırdı və günəşə baxıb gülmüşdü. Bu an günəş şəfəq saçmağa başladı və dedi:

– Gör bu vaxtadək nə qədər ağılsız olmuşam! Mən öz şüalarım ilə o qurdu niyə yandırıb yox etməmişəm?! Qızılgül, doğrudan da, xoşbəxtliyə çıxıbsa, onda mən bu gündən sonra şüalarımı heç kimdən əsirgəməyəcəyəm. Qoy, o hamıya xoşbəxt həyat bəxş etsin!

Sonra külək dedi:

– Ah, mənim əzizim, mən necə də ağılsızmışam! Nə üçün bu vaxtadək o mənfur qurdu öz qanadlarımla qovub bu dünyadan itirməmişəm?!

Dərhal da öz nəhəng qanadlarını çırpmağa başladı.

Uzun müddət öz şən mahnılarını susduran quşcuğaz da özünü buraya yetirdi:

– Gör necə də ağılsızmışam, necə olub ki, bu vaxtadək bu mənfur qurdu nahar yerinə yeməmişəm?! – Elə oradaca öz şən mahnısını oxumağa başladı.

Yaşılbaş ördək də heyfsləndi:

– Necə də qəşəng və yağlı qurd idi, bu, mənim üçün əladan əla nahar olardı! Ancaq çox təəssüf ki, bu imkanı əldən vermişəm! – Ördək bunları deyib özünü suya atdı.

O biri tərəfdən də qoca palıd öz yetişmiş qozalarını yerə elə səpələdi ki, az qaldı yer tərپənsin. Qozaların yerə töküldüyünü görən balaca dələ də özünü qızılquş kimi palıd qozalarının dalınca atıb onları yığışdırmağa başladı. Qoca palıd da, qırmızı dələ də bir-birinə baxıb heyrətlə təəssüfləndilər ki, niyə ağıllı bir yol tapıb qızılgülü bu bələdan qurtara bilməyiblər.

Bu qədər faydalı və xeyirxah iş görən toyuq isə kənarında dayanıb onlara baxırdı..

Sehrli zənbil

Biri vardı, biri yoxdu, Qrizelda adlı balaca bir qız vardı. Qrizelda xalası ilə uca dağların arxasında yaşayırdı. Bəzi işlərdə yaşadlarından heç də seçilməzdi. Qrizeldanın və xalasının pulları az olduğundan o, həmişə çox işləməli olurdu. Bəzi işlərdə isə Qrizelda heç də adi qızlara oxşamırdı. Onun Cayənt adlı ən sevimli bir dostu vardı. Dostundan azmı şey öyrənə bilərdi? Cayənt öz atası ilə uca bir dağın başında yerləşən qəsrdə yaşayırdı. Günlərin bir günü Qrizelda dostlarından birini görməyə getdi. İş elə gətirdi ki, həmin gün Qrizeldagilin evinin yanına bir sehrkar gəlib çıxdı. Sehrkarın o qədər pis görkəmi vardı ki, ilk gündən camaat bunu hiss edib ondan qorxmağa başladı.

Qonşulardan kim onu hirsləndirsə, dərhal həmin adamı istədiyi heyvanın şəklinə salardı: qurbağanın, dovşanın, tülkünün, bir sözlə, bütün heyvanların. Həm də bu vəziyyət az qala hər gün təkrar olunurdu. Vəziyyəti belə görənlər hətta adi dovşan ətindən bişirilmiş sevimli xörəkləri də yeməkdən qorxurdular. Onlar elə düşünürdülər ki, yedikləri dovşan əti öz qonşularının əti ola bilər. Yazıq Qrizelda həmişə fikirləşirdi ki, bir gün bu sehrkar onu da dovşandan, qurbağadan birinə çevirəcəkdir. Bu qorxu onu tərk etməzdi. Günlərin bir günü Qrizeldagilə bir zənbilsatan gəlib çıxdı. O, öz qəşəng zənbillərindən birini Qrizeldanın xalasına satmaq istəyirdi. Zənbilsatan o qədər qoca, Qrizeldagilə gedən yol isə o qədər daşlı-kəsəkli və ayrı-ayrı idi ki, kişi lap güclə yeriyirdi; üstəlik dalındakı zənbillər də ağır idi. Qoca bu yerlərə çox az gəlirdi, lakin gec-gec də gəlsə, onun gəlişi Qrizeldanı çox sevindirirdi. Qocanın hazırladığı rəngarəng zənbillər onun ürəyini açardı. Kişinin qırmızı, yaşıl, qəhvəyi, mavi, bir sözlə, hər rəngdə zənbili olardı. Qrizelda zənbilləri o qədər xoşlardı ki, qız onların lap hamısını almaq istərdi. Ancaq qoca onu da yaxşı bilirdi ki, Qrizeldanın olsa-olsa bir zənbilə pulu çatar. Günlərin bir günü Qrizelda qərara gəldi ki, yeni bir zənbil alsın. Həmin gün Qrizeldanın kefi kök idi, qoca söz vermişdi ki, ona qəşəng bir zənbil gətirəcək. Bilirik ki, adətən, Qrizelda zənbillərin hamısını almaq istərdi. Görək indi bu qədər qəşəng zənbillərin içərisindən hansını seçəcək. Qoca zənbilləri gətirib gəldi, Qrizelda zənbillərə baxıb, dedi:

– Ah, mənim əzizim, özüm də bilmirəm ki, bu qədər qəşəng zənbilin hansını seçim. Bu, ən çətin işlərdən biridir. Axı, bunların hamısı yaxşıdır, hamısı da mənim xoşuma gəlir, bax, bunun rəngi daha çox xoşuma gəlir. O, dairəvi zənbil isə hamısından da yaxşıdır. Elə deyilmi?

Sonra Qrizelda bunun çətin iş olduğunu görüb dedi:

– Bilirsiniz, usta, bəlkə, mənə məsləhət verəsiniz görüm, bu zənbillərin hansı daha yaxşıdır?

Qoca çox mehribanlıqla ona dedi:

– Məsləhət bilirəm ki, sən o dairəvi zənbili xalan üçün götür, bunu da mən sənə özünə bağışlayıram.

Qoca dediyi kimi də etdi. Qrizelda ömründə, bəlkə də, birinci dəfə idi ki, bu qədər sevinirdi! Zənbilləri götürüb qocaya hədsiz minnətdarlığını bildirib dedi:

– Çox sağ olun, necə də əliaçıqsınız, mən ömrümdə bu cür yaxşı və qiymətli zənbil görməmişəm!

Qrizelda sonra bildi ki, bu, doğrudan da, gözəl, sehrli zənbildir. Günlərin bir günü xalası Qrizeldaya dedi:

– Sən hər şeydən əvvəl toyuqları yemlə, sonra isə bu altı yumurtanı aparıb Liza xalaya ver, zənbilsatan qocadan onun bir qədər xəstə olduğunu eşitmişəm. Ancaq qorxuram ki, altı yumurta az olsun. – Xala sonra əlavə etdi, – eybi yox, eybi yox, hələlik bunları apar, sonrasına baxarıq, lazım gəlsə, yenə də göndərəm.

Qrizelda dedi:

– Həə, lap yaxşı, onları öz yeni zənbilimə qoyub apararam!

Qrizelda xalasının dediyi kimi, toyuqları yemlədi, xalası isə yumurtaları Qrizeldanın zənbilinə qoyub yola saldı. Budur, Qrizelda daşlı-kəsəkli yollarla Liza xalının evinə tələsirdi. Çox çəkmədi ki, o, yumurtaları onlara verib geri qayıtdı. Qrizeldanın belə tez qayıtmasına xalası çox təəccüblənib soruşdu:

– Nə əcəb belə tez qayıdıbsan, Qrizelda?

– Bilirsiniz, xalacan, bütün yolboyu qaçmışam ki, gəlib sizin çantaya neçə yumurta qoyduğunuzu öyrənəm!

Qrizeldanın xalası mətbəxdə öz işləri ilə məşğul idi, bu söhbəti eşitmək dərhal geri dönüb, təəccüblə qıza baxdı:

– Neçə yumurta? Əlbəttə, altı yumurta! Onları ki sənənin yanında zənbilə qoymuşdum?!

Qrizelda dedi:

– Xalacan, mən də elə sizin kimi düşünürdüm, ancaq bir iş var ki, mən ora çatanda zənbildə altı deyil, on iki yumurta vardı.

Xala dedi:

– Bu heç ola bilməz, onları özüm saymışdım.

– Yox, xalacan, mən, həqiqətən də, yumurtaları Liza xalaya verəndə onların sayı on iki idi, istəsəniz gedib soruşa bilərsiniz. Onu da deyim ki, Liza xala yumurtalardan çox razı qaldı!

– Qızım, o razı qalmalı idi, ancaq bir iş var ki, yumurtalar necə olub ki, ora çatarkən on iki olub.

Qrizelda dedi:

– Xalacan, ola bilərmə ki, biz həmin çantaya başqa bir şey qoyub, onu bir də yoxlayaq, bəlkə, elə doğrudan da, bu zənbildə nəşə var?!

– Bu, yaxşı fikirdir, qızım, – deyə xalası razı oldu. Bir də çantaya nə qoya biləcəyimizi fikirləşmək lazımdır.

Qrizelda dedi:

– Xalacan, mən yumurtaları Liza xalaya verəndə o mənə şirniyyat vermişdi, gəlsənə elə biz həmin şirniyyatı oraya qoyaq. Məncə, bu yaxşıdır, elə deyilmi?

– Afərin, qızım, doğru deyirsən, gəl, elə edək, görək nə çıxır.

Qrizelda həmin şirniyyatı çıxarıb, bir parça kağıza бүkdü və çantaya qoyub ağzını bağladı. Sonra xalası dedi:

– Qızım, gəl otur, çayını iç, daha zənbillə işin olmasın.

Ancaq belə bir vaxtda Qrizelda çay haqqında düşünə bilərdimi? Əlbəttə, yox!

O, bir az gözlədi və sonra gəlib, zənbilin qapağını qaldıraraq onun içinə baxdı. Şirniyyatın artıq iki parça olduğunu gördü, dərhal da təəccübünü gizlədə bilməyib, xalasını yanına çağırtdı. Xalası da gördü ki, şirniyyat iki parça olmuşdur. Qrizelda ehtiyatla şirniyyatın bir parçasını götürüb xalasına verdi, xalası isə daha artıq ehtiyatla onu alıb öz ağzına qoydu.

– Həə, doğrudan da, necə dadlı şirniyyat imiş! – deyə Qrizelda qəribə bir səslə dilləndi; – görünür sənın təzə zənbilin, doğrudan da, sehrli imiş, biz bunu öz gözlərimizlə də görə bildik.

Bir neçə gün keçəndən sonra Qrizelda qərara gəldi ki, yenə də öz zənbilinə altı yumurta qoyub kəndə getsin və yumurtaları həmin qoca kişiyyə verib bütün əhvalatı ona danışsın, Tezliklə Qrizelda gəlib qoca kişinin yanına çatdı və ona dedi:

– Bilirsiniz, mən nə üçün yanınıza gəlmişəm, mərhəmətli qoca?

Qoca Qrizeldanın nə deyəcəyini başa düşüb dərhal onu qabaqladı:

– Mənim ağıllı qızım, sizə verdiyim zənbil sehrli zənbildir və onun içərisinə nə qoysanız dönüb iki olur, ancaq bircə iş var ki, sən bu barədə heç kimə danışmamalısan. Əgər bu əhvalatı başqa bir adama danışsan, onda sizin yaxınlığınızdakı sehrkar bundan xəbər tutar, siz də həmin zənbili itirə bilərsiniz, yaxud o da mənim yanıma gəlib, elə birisini sifariş verib düzəltirər. Belə olsa, bədbəxt hadisə baş verər. Özü də ki, bütün bədbəxtliklər elə həmin gündən başlayar.

Qrizelda qocanın bütün məsləhətlərinə qulaq asıb, qurtarandan sonra xalasının yanına yola düşdü. İş elə gətirdi ki, yolda həmin sehrkarla qarşılaşdı. Yazıq qız nə qədər çalışsa da çoxbilmiş sehrkarın gözündən yayınıb gizlənə bilmədi. Sehrkar Qrizeldanı başdan–ayağa süzüb dedi:

– Nə qəşəng zənbilin var, onu mənə verərsən?

Qrizelda sehrkardan elə qorxmışdu ki, dili–dodağı təpidi. Nəhayət, özünü ələ alıb dedi:

– Xeyr, mən bu zənbili sizə verə bilməyəcəyəm, o, mənim özümə çox lazımdır.

Sehrkar bir də onu başdan–ayağa qədər süzüb dedi:

– Sən həmin zənbili hökmən mənə verməlisən, əgər verməsən, onda o, sənə ziyan gətirə bilər.

Doğrusu, birinci dəfə idi ki, sehrkar istəyinə nail ola bilmirdi. O, belə şeylərlə rastlaşmamışdı. Sonra sehrkar əlavə etdi:

– Onu da bilməlisən ki, zənbili mənə verməsən, çox asanlıqla əlindən alacağam.

Sehrkar sözünü qurtaran kimi özünü Qrizeldanın üstünə atdı, bir göz qırpımında zənbili qızın əlindən alıb gözdən itdi.

– Ey dəhşətli oğru, dayan, dayan! İndi gör səni necə tutaram! – deyə Qrizelda hey qışqırsa da, sehrkar ona fikir vermədi.

Qrizelda kor-peşman geri qayıdıb əhvalatı xalasına danışdı. Xalası da bərk narahat oldu və öz-özünə deyilməyə başladı: „Dəhşətli sehrkar bu kənddən çıxıb getməyincə camaata rahatçılıq olmayacaqdır“.

Qrizeldanın xalası dedi:

– Uşaq vaxtı eşitmişəm ki, sehrkarların evində çoxlu qurbağa, iblis və başqa şeylər olur.

Qrizelda dedi:

– Burası doğrudur.

Sehrkar evdə olmayanda Qrizelda onun bağına getdi. Məqsədi sehrkarın bağında çoxlu qurbağa, dovşan, iblis və s. olduğunu aşkar etmək idi. Lakin zəmanə Qrizeldanın gördüyü zəmanədən deyildi. Həmişəkindən fərqli olaraq sehrkarın evində yüzlərlə iblis və qurbağanın əvəzində çoxlu yeni şey görmək olardı. Həm də bunların hamısını o elə həmin sehrlə zənbilin köməyi ilə əldə etmişdi. Sehrkar kənddə böyük bir dükan açmışdı. Dükanda, yumurta, yağ, pirojna, meyvə, tərəvəz, bir sözlə, hər şey görmək olardı. Dükana gəlib, tez-tez bazarlıq etmək camaatın ürəyindən olmasa da, onlar bunu edirdilər ki, sehrkar onlara dəyib-dolaşmasın.

Nə isə, çox keçmədi ki, sehrkar bu yolla çoxlu maldövlət yığdı. Bu, Qrizeldanın hesabına əldə edilmişdi. Qrizeldanın özü də buna çox narahat olub bir gün dedi:

– Onun nə ixtiyarı var ki, mənim zənbilimlə bu qədər mal-dövlət toplusın, özü üçün dükan açırsın?

Bu, Qrizeldanın xalasını da narahat etmişdi, ona görə günlərin bir günü dedi:

– Qızım, mənim məsləhətim belədir: bir gün sən öz dostun Cayəntin yanına get və hadisəni olduğu kimi ona danış. Mən əminəm ki, o, sənə kömək edər.

Beləliklə, ertəsi günü Qrizeldanın xalası yaxmac hazırladı. Bir dənə də yarıbışmış yumurta verib onu Cayəntin yanına yola saldı. Cayəntin yaşadığı qəsrdə düşmək o qədər də asan məsələ deyildi. Qəsr uzaqda, uca dağların lap zirvəsində yerləşirdi. Qrizelda uzun-uzun dərələrdən keçdi, vadilər dolaşdı, böyük bir çətinliklə gəlib Cayəntin sarayına yetişdi. Cayənt həmişə olduğu kimi bu dəfə də çox sevindi. Dərhal səhər yeməyi düzəltirdi, ilıq yumurta, çöl çiyələyi, qaymaq və s. gətirib gözəl bir süfrə təşkil etdi. Süfrəyə əyləşən kimi Qrizelda əhvalatı ona söyləməyə başladı. Yeyib qurtarandan sonra Cayənt dedi:

– Əziz Qrizelda, bir məsləhət vermək ietəyirəm; biz ona çoxlu pul təklif etməliyik ki, köçüb uzaq bir məmləkətdə yaşasın.

Qrizelda dedi:

– O, bəlkə də, bununla razılaşar, ancaq bir iş var ki, bu qədər pulu tapa bilmərəm. Pul məsələsində mənə kömək edərsiniz? Sonra qaytararam.

– Bilirsiniz, Qrizelda, mən sizə kömək edərdim, çox təəssüf ki, o qədər pulum yoxdur.

– Onda başqa yol tapmalıyıq, cənab Cayənt! Bəlkə, siz onunla evlənib başqa yerə gedərsiniz, buna necə baxırsınız?

– Xeyr, əzizim Qrizelda, mən bunu edə bilməyəcəyəm.

– Axı, həmişə şikayətlənirsiniz ki, tənha yaşayırsınız. Əgər, doğrudan da, tənha yaşayırsınızsa, bəs onda nə üçün sehrkarla evlənmək istəmirsiniz?

– Xeyr, Qrizelda xanım, o qədər də tənha deyiləm. Sizin təklifiniz heç də xoşuma gəlmədi.

Cayənt səsini bir qədər qaldırdı. Bunu hiss edən Qrizelda dedi:

– Hörmətli Cayənt, mən zarafat edirdim, nə üçün əsəbləşirsiniz? Bu, sadəcə olaraq zarafatdır. Məgər mən bilmirəm ki, sehrkardan yaxşı arvad ola bilməz.

Xeyli düşündükdən sonra Cayənt yenidən sözə başladı:

– Mənim kiçik bir qardaşım var, o belə işlərdən çıxış yolu tapa bilir, gəl onun yanına gedib məsləhətləşək. Əminəm ki, bizə kömək etməkdən boyun qaçırmaz.

– Yaxşı, o harada yaşayır? – deyə Qrizelda soruşdu.

– Lap uzaqda, nə olsun, oraya getməyin bizə heç bir çətinliyi yoxdur, – deyə Cayənt dilləndi. – O, gördüyün uca dağların arxasında yaşayır.

– Bəs oraya necə gedəcəksiniz?

– Getməyə gedəcəyəm, ancaq bir iş var ki, ora getməyə bir neçə gün vaxt lazım gələcəkdir.

– Onda vaxt itirməyə dəyməz, bu gün yola düşməlisiniz!

– Oldu!

Beləliklə, onlar razılaşdılar və Qrizelda çıxıb öz evlərinə getdi. Düz bir həftə gözləməli oldu. Lakin bu bir həftə Qrizelda üçün az qala bir il kimi ağır keçdi. Budur, nəhayət, gözlənilən gün gəlib çıxdı və Qrizelda yenidən uca zirvəli dağların başında yaşayan Cayəntin yanına yola düşdü. Xoşbəxtlikdən Cayənt də evdə oturub Qrizeldanı gözləyirdi. O, Qrizeldanı görcək tez onun yanına gəlib qulağına pıçıldadı:

– Mən gedib həmin işi düzəldə bildim, indi bu haqda sənə danışaram. Nə etmək lazım gəldiyini deyərəm, bununla da məsələ bitmiş olar.

Sonra Cayənt cibindən bilici bir qutu çıxarıb Qrizeldaya verərək dedi:

– Bunu aparıb sehrkara verərsən və beləliklə də hər şey öz qaydasında olar.

Lakin Qrizelda qutunu sehrkara vermək barədə xeyli fikirləşməli oldu. Axırda dedi:

– Eybi yoxdur, bir qəşəng şirni hazırlayaram və qutunu da onun içərisinə qoyub sehrkara verərəm.

– Bu, lap əla fikirdir! Qrizelda xanım, – deyə Cayənt qışqırdı.

Ancaq Qrizeldanın özünə görə bu heç də əla fikir deyildi. Cayənt fikirləşirdi ki, bütün günü o qəsrə oturub qalar və Qrizelda da həmin şirni hazırlayıb qurtarar. Qrizelda fikirləşirdi ki, mən şirni hazırlayıb qurtarıncə sehrkar bundan xəbər tutsa, bir cadu oxuyar və bununla da hər şey alt–üst olar. Qrizelda, doğrudan da, çox narahat idi və fikir dünyasında quş kimi hey qanad açsa da, qəti qərara gələ bilmirdi.

Nəhayət, Qrizelda xeyli vaxt sərf edib birtəhər şirni hazırlayıb qurtardı. Həmin qutunu da onun içərisinə qoyub sehrkarın yanına yola düşdü. Qrizelda ondan çox qorxurdu və ona görə də fikirləşdi ki, sehrkarı ya dükanda, ya da ki, küçədə tutar və bunları ona verər. Qrizelda şirni parçasını aparıb sehrkarın evinin yaxınlığında yerə qoyub uzaqlaşdı. Bir azdan sehrkar gəlib keçərkən şirni gördü və əmin oldu ki, yeməli şeydir. Dərhal bağlamayı açıb şirni yeməyə başladı. Təzəcə yeyib qurtarmışdı ki, onun gözü uzaqdan gələn Qrizeldaya sataşdı. Sehrkar Qrizeldanı yanına çağırıb burada nə qoyduğunu və hətta nə məqsədlə qoyduğunu soruşdu. Qrizelda dedi:

– Nə olacaq, mən ora şirni qoymuşdum, adicə şirni. – Qrizelda danışarkən qorxusundan tir–tir əsirdi. Dili topuq çalırdı. O, öz çantasını sehrkara göstərdi. Sehrkar hirsindən oradan böyük bir parça şirni götürüb yedi və qurtarandan sonra: – Bu, necə ləzzətli şirnidir! – dedi: Qrizelda isə qorxusundan heç nə deməyib sehrkara bir parça şirni verdi. Sehrkar onu da yeyib qurtardıqdan sonra dedi:

– Xəbəriniz varmı, ömrümdə birinci adamsınız ki, mənə qarşı mərhəmətlisiniz?

Qrizelda bir qədər cəsərlə dilləndi:

– Bu, yəqin, ondan irəli gəlir ki, bütün ömrünüz boyu hamıya pislik etmişiniz. Onlar isə indi sizə yaxşılıq etmək istəyirlər.

– Doğrudanmı, belə fikirləşirsiniz, hörmətli Qrizelda xanım? – deyə sehrkar aşağı oturdu. Sonra sözünə davam etdi:

– Mən insanlara azacıq pislik edəndə belə onlardan heç bir məhəbbət görməmişəm. Elə ona görə də insanlara pislik edirəm ki, onlar bunu başa düşsünlər.

Qrizelda da sehrkarın yanında əyləşdi və başqa bir şirni parçasını çıxarıb ona verdi. Sehrkar dərhal onu yeyib qurtardı. Qrizelda ondan soruşdu:

– Yaxşı, bəs nə üçün öz sehrli oyunlarınızın arasını kəsmirsiniz, mənə elə gəlir ki, bundan sonra siz bu oyunlarınızdan əl çəkəcəksiniz, elə deyilmə? Bir də ki, əgər mənim zənbilimlə pis hərəkət etmək istəyirsinizsə, onda...

Sehrkar zənbil sözünü eşidib dedi:

– Sən öz zənbilini geri almaq istəyirsən, eləmi?

– Bəli, almaq istəyirəm!

Sehrkar dedi:

– Yaxşı, bəs mənim dükanım necə olsun?

– Necə olsun? Siz zənbilsiz də elə dükanlar saxlaya bilərsiniz, fermerlərdən yağ, yumurta və başqa ərzaq alıb, onları satmaqla məşğul olarsınız, daha bundan artıq nə istəyirsiniz? |

Sehrkar soruşdu:

– Doğrudanmı zənbilsiz o qədər pul qazana bilərsiniz?

– Əlbəttə, siz zənbilsiz o qədər yox, ondan bir qədər az qazana bilərsiniz, ancaq, şübhəsiz ki, bu daha şərəfli iş ola bilər! Camaat sizi daha çox sevər.

– Doğrudanmı belə olacaqdır, xanım? – deyə sehrkar ondan daha tutarlı cavab alacaqmı kimi gözünü Qrizeldanın

ağzına dikib əlavə etdi; – elə olsa, camaat gəlib mənimlə sənə kimi xoş rəftar edə bilərmə?

– Əlbəttə, əlbəttə, narahat olmayın. Hələ onlar sizi çay içməyə də dəvət edəcəklər.

Sehrkar Qrizeldaya dedi:

– Sən öz ərinə dovşana çevirən bir qadıncıdan nə gözləyirsən? Səncə belə bir adamı çaya dəvət edə bilərlərmi? Sən tamamilə doğru deyirsən, Qrizelda xanım, ancaq hər halda mən bu haqda yenə də fikirləşəcəyəm. İndi isə sağ olun, mən getdim!

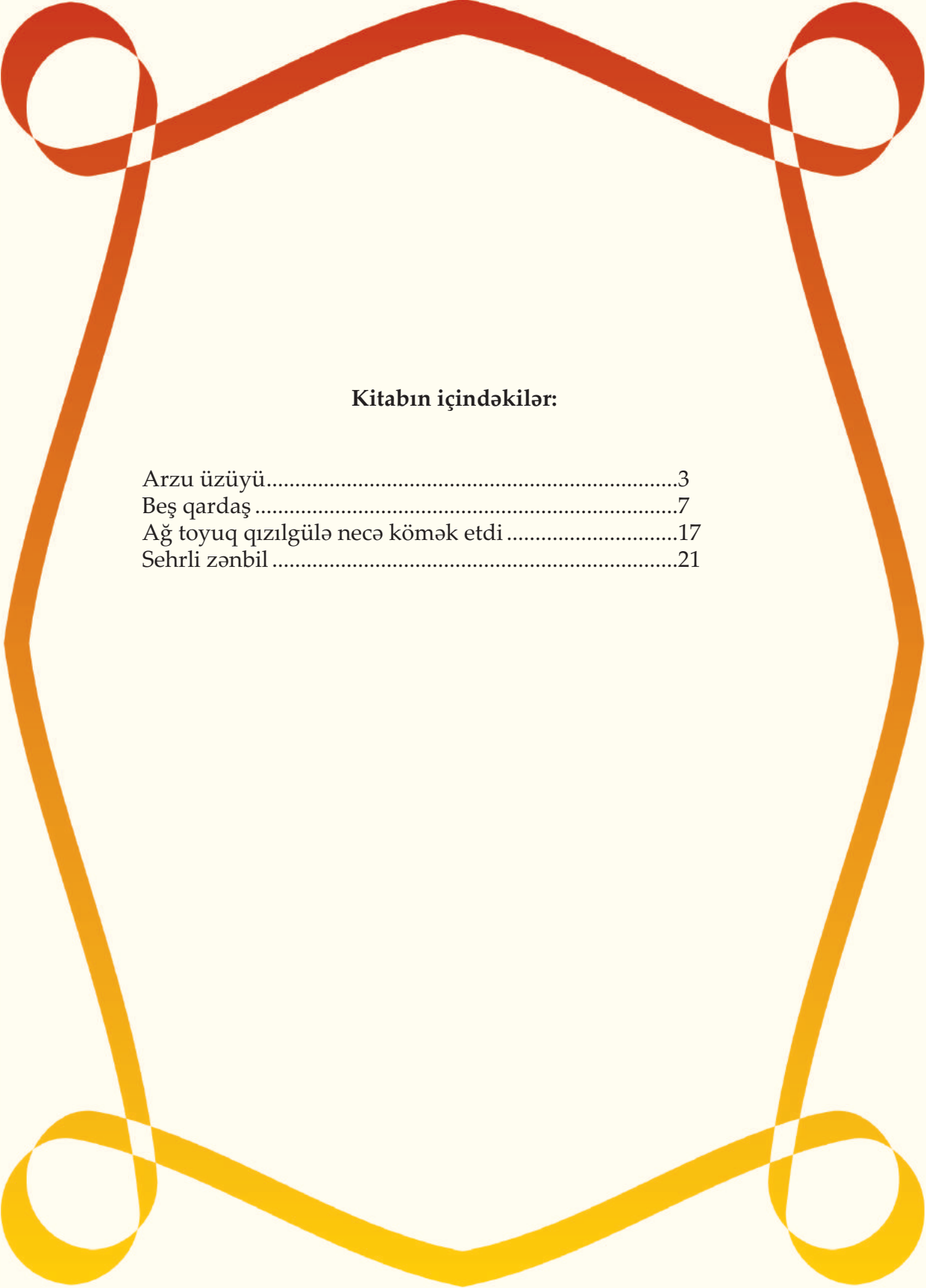
Xeyli getdikdən sonra sehrkar dönüb, geri qayıtdı və Qrizeldaya dedi:

– Şirni üçün çox sağ ol, sənə öz minnətdarlığımı bildirməyi tamam unutmuşdum!

Sehrkar çıxıb getdi və bundan sonra tamam başqa çür hərəkət etməyə başladı. Maraqlıdır ki, buna nə səbəb olmuşdur? Sehrkarı bu yoldan necə çəkəndirmək olardı? Yoxsa onu bu yoldan çəkəndirən Qrizeldanın sözləri olmuşdur? Yəqin ki, oxucu bunu özü başa düşər.

Günlər bir–birinin ardınca ötüüb keçirdi. Bir dəfə səhər sübh çağı Qrizelda balaca buzovunu əmizdirməyə apararkən nə görsə yaxşıdır? Gördü ki, onun sehrli zənbili qapının yanında. Yaxınlıqda isə ələmə zülm edən çoxbilmiş sehrkar öz sirli kitablarını yandırır və bütün oyunlarını unutmağa söz verir. Sehrkar dovşana, qurbağaya çevirdiyi bütün adamları dərhal yenidən öz əvvəlki vəziyyətlərinə qaytardı. Öz çirkin əməllərindən birdəfəlik əl çəkdi və Qrizelda ilə bərk dostlaşdı. Budur, hər gün axşam işdən sonra iki dost bir yerə yığışub, olub–keçənlərdən maraqlı söhbətlər edirlər.

İndi görürsünüzmü, əvvəllər insanlara düşmən kəsilən, onları istədiyi heyvanlara çevirən bir zülmkarı tərbiyə edib, düz yola qaytarmaq olmuş.

Kitabın içindəkilər:

Arzu üzüyü.....	3
Beş qardaş	7
Ağ toyuq qızılgülə necə kömək etdi	17
Sehrlı zənbil	21

Bərpanəşr

Buraxılışa məsul: Aslan Cəfərov
Şəhla Qəmbərova
Redaktorlar: Zahirə Dadaşova
Səkinə Səmədova
Dizayn: Vəfa Ağamirzəyeva
Ellada Səfərəliyeva

Çapa imzalanmışdır: 20.06.2017

Formatı: 60x84 1/8

Həcmi: 4 ç.v.

Sifariş 12

Tiraj: 500

*Təkrar çap zamanı ilk nəşrin
kitab göstəriciləri olduğu kimi saxlanılmışdır*

Bakı-2017
"RENESSANS – A"